

kan die teekenen doen, die Gij doet, zoo God niet met hem is. Bij deze gelegenheid neemt de Heere Jezus zijn tijd waar, om Nikodemus van het allergrootste wonder, dat aan elk mensch, hoofd voor hoofd, geschieden moet, zal hij ooit zalig worden, namelijk de wedergeboorte, de vernieuwing eens zondaars, te onderrichten.

1. De waarheid en hooge noodzakelijkheid van de wedergeboorte stelt de Heere aan Nikodemus voor, vs. 3-6.

2. Op hetgeen Nikodemus (zeer onkundig in dit groote stuk) vs. 4 aan Jezus gevraagd had: Hoe kan een mensch geboren worden, nu oud zijnde? kan hij ook andermaal in zijner moeders buik ingaan en geboren worden? geeft Jezus aan Nikodemus eene nadrukkelijke vermaning in dit ons zevende vers, behelzende, dat hij zich over die leer niet verwonderen moest, gevende tegelijk daarvan reden in het volgende achtste vers; de vermaning is in' dit zevende vers: Verwondert u niet, dat Ik u gezegd heb: gijlieden moet wederom geboren worden; waarin wij twee hoofdzaken aantnerken:

A. Het onderwerp van Jezus' vermaning; het is: gijlieden moet wederom geboren worden.

B. De vermaning zelve: verwondert u niet, dat Ik u dat gezegd heb.

A. Aangaande het onderwerp, daarin zullen wij beschouwen:

A. Eenige zaken vooraf, die vooruitgesteld moeten worden.

B. De natuur en den aard der wedergeboorte.

A. In hetgeen wij vooraf aanmerken, staat ons te letten:

a. Op aller menschen staat van nature.

1. Alle menschen missen deze groote zaak van nature, en niemand komt natuurlijk daarmede in de wereld; wij zijn allen dood, gevallen in Adam, Rom. 5:12, Door éenen mensch is de zonde in de wereld ingekomen, en door de zonde de dood. En 1 Cor. 15:22, Gelijk zij allen in Adam sterven, daarom genoemd dood in zonden en misdaden, Ef. 2:1, Ook toen gij dood waart door de misdaden en zonden, heeft Hij u mede levend gemaakt; daarin ligt een mensch nu blind, verhard en ongevoelig, door Adams schuld in de aangeborene zonden, en maakt daarin de banden van zijn verderf te vaster.

2. In dien stand ligt elk mensch vijandig tegen God, en tegen zijn werk in de ziel, gekant tegen de wedergeboorte, 1 Cor. 2:14, De natuurlijke mensch begrijpt niet de dingen, die des Geestes Gods zijn. Het verstand des vlesches hindert hem, en is in den weg, 1 Cor. 1:21, Nademaal in de wijsheid Gods, de wereld God niet heeft gekend door hare wijsheid, zoodat hij vervuld is met hoogten en sterkten, die nedergeworpen moeten worden, volgens 2 Cor. 10:4. En dus is hij onwillig om verlost te worden; Spr. 8:36 staat, dat hij den dood liefheeft, en zoo den eeuwigen en ondragelijken toorn van God onderworpen is, volgens Ef. 2:3, En wij waren van nature kinderen des toorns, gelijk ook de anderen.

b. Dat niemand in den hemel zal komen, tenzij hij wedergeboren is.

1. Dit blijkt uit Gods Woord overal: bijzonder getuigt het de Heere Jezus, Joh. 3:3, 5, en Paulus, Hebr. 12:14, Zonder heiligmaking

zal niemand God zien. De voorbeelden in den Bijbel leeren ook, dat zonder medergeboorte nooit iemand zalig is geworden, als te zien is in die drieduizend zielen, Hand. 2 : 14. In Paulus, Hand. 9. En in den stokbewaarder, Hand. 16.

2. In den hemel komt ook niet, dat onrein is, Openb. 21 : 27. Een onwedergeboren mensch zou het daar ook niet uithouden kunnen; het is hem hier somtijds bang genoeg, en tegen zijne borst bij Gods volk te **zijn**, bijzonder* als de Heere in het midden is; daarom' is het ook de belofte des verbonds, dat God zijne uitverkorenen wederbaren en bekeeren, en dus voor den Heere bekwaam maken zal, Jer. 31 : 3. En Ezech. 34: 25-27, Ik zal nieuw water op u sprengen, en gij zult rein worden; van al uwe onreinheden en van al uwe drekgoden zal Ik u reinigen. En Ik zal u een nieuw hart geven, en zal **eenen** nieuwen geest geven in het binnenste van u; en Ik zal het **steenen** hart uit uw vleesch wegnemen, en zal u een vleezen hart geven. En Ik zal mijnen Geest geven in het binnenste van u; en Ik zal maken, dat gij in **mijne** inzettingen zult wandelen, en mijne rechten zult bewaren en doen. Dit is ook het einde van Christus' voldoening, Tit. 2 : 14, Die Zichzelven voor ons gegeven heeft, opdat Hij ons zou verlossen van alle ongerechtigheid, en Zichzelven een eigen volk zou reinigen, **ijverig** in goede werken Jezus zal zijn volk ook aan **zijn**en Vader voorstellen als eene gemeente, die geen vlek of rimpel, of iets dergelijks heeft, Ef. 5 : 27.

c. Dat echter elk mensch een weg heeft, die hem recht **schijnt**, Spr. 14: 13, welken hij daarvoor houdt, en die het niet is; die bedrogen zullen uitkomen; Jezus zegt het, Luk. 13: 24, Velen, zeg Ik u, zullen **meenen** of zoeken in te gaan, en zullen niet kunnen.

1. Een mensch kan vele gemeene overtuigingen des Geestes, veel verstand, gaven en talenten hebben, ja een **leeraar zijn**, en deze groote zaak missen: zoals Nikodemus. Judas de verrader, die een apostel was, de schriftgeleerden en farizeën'. die op den stoel van Mozes zaten; Matth. 23: 2, 3. Ook de dwaze 'maagden, die ook olie hadden, Matth. 25. En aangaande overtuigingen en beroeringen, ziet het in Felix, Hand. 24, en in Agrippa, hfdst. 24. Hoe ver het gaan kan, en hoe veel iemand hebben kan, en echter onwedergeboren zijn en blijven, ziet men nadrukkelijk, Hebr. 6: 4-6, Hemelsche gaven te smaken, en des Heiligen Geestes deelachtig te **zijn** geworden, en gesmaakt hebben het goede Woord Gods, en de krachten der toekomstige eeuw, en afvallig worden. 1 Cor. 13: 1. 2. Al ware het dat ik de talen der **menschen** en der engelen sprak; en de liefde niet had, **zoo** ware ik een klinkend metaal, of luidende schel geworden. En al ware het, dat ik de gave der **profetie** had, en wist" al de verborgenheden en al de wetenschap ; en al ware het, dat ik al het geloof had, (namelijk der wonderwerken) zoodat ik bergen verzette, en de liefde niet had, **zoo** ware ik niets.

2. Een mensch kan ook veel doen, en dit aenadewerk der wedergeboorte missen, **gelijk** blijkt uit Jezus' zeggen: Joh. 15 : 2, Alle rank,

die in Mij **geene** vrucht draagt, neemt Hij weg; vooronderstellende, dat buiten Christus heel wat schijnvruchten kunnen gedragen worden. Joas, de koning van Juda, was vroom, (staat er) zoolang de priester Jojada leefde, en na Jojada's dood bogen zich de vorsten van Juda voor hem, en hij hoorde hen, en diende de afgoden, 2 Kron. 24 : 17, 18. Herodes hield Johannes den dooper in waarde, en als hij hem hoorde, deed hij vele dingen, en hoorde Johannes gaarne; maar als er een welgelegen dag kwam, (namelijk de verjaring van zijne geboorte, en hij in verzoeking kwam) viel hij af, Mark. 6 : 20, Ziet dit ook in B'ileam, Num. 23 : 7-12, die scheen indruk van God in zijn hart te hebben; hij zegt tegen de boden van Balak: wanneer Balak mij zijn huis vol zilvers en gouds gave, zoo vermocht ik niet het bevel des Heeren mijns Gods te overtreden, of te doen (te weten vloeken) klein of groot. *Ja hij profeteert, dat er eene ster uit Jakob voortgaan, en een scep^ter uit Israëel opkomen zal, die zal de palen der Moabieten verslaan, Num. 24: 17, en echter was hij, een goddelooze. Het blijkt ook bijzonder in dien farizeër, Luk. 18:11—13, die zeide: Ik dank U, o God! dat ik niet ben gelijk andere menschen, roovers, onrechtvaardigen, overspelers ; of ook gelijk deze tollenaar. Ik vast tweemaal ter week; ik geef tienden van alles, wat ik bezit. Maar wat groot onderscheid in den tollenaar, die stond van verre, durvende zijne oogen niet opslaan. Het blijkt ook in het zaad, in steenachtige aarde gezaaid, Matth. 13 : 20, 21, 28, 30, dat ging schielijk op, maar verdorde als de zon opging, omdat het geen wortel had. Paulus zegt ook, 1 Cor. 13: 3, Al ware het, dat ik al mijne goederen tot onderhoud der armen uitdeelde, en al ware het, dat ik mijn lichaam overgaf, opdat het verbrand zou worden, en had de liefde niet, zoo zou het mij **geene** nuttigheid geven.

d. Dat het maar zeer weinigen zijn, die het **krijgen**, daarvan is de Bij bel vol; daarin vindt men, dat onder de vele geroepenen, (onder die groote menigte) maar weinige uitverkorenen zijn, Matth. 20: 16. Een klein kuddeke, dien het des Vaders welbehagen is, het koninkrijk te geven, Luk. 12 : 32. En Matth. 7 : 13, 14, De weg is breed, die ten verderve leidt, en velen gaan daarop, maar de poort is eng, en de weg is nauw, die ten leven leidt, en weinigen zijn er, die denzelven vinden., Daarom wordt het wel eens uitgedrukt, één uit eene stad, en twee uit een geslacht, die te Sion zullen komen, Jer. 3 : 14, Ziet, zoo zijn er ten allen tijde maar weinigen geweest, gelijk men al leest ten tijde van de eerste wereld; wat staan er weinigen in de heilige linie **aangeteekend!** ten tijde van Sodom waren er geen tien, en wie weet of er wel één was behalve Loth, Gen. 18: 32. Zoo ook ten tijde van Elia, waaruit men zien kan, dat er landstreken zijn, waar er geen of maar weinigen zijn; het is waar, Jezus zegt, Luk. 13 : 14, dat velen zullen zoeken in te gaan, maar Hij zegt er bij: zij zullen niet kunnen.

e. Dat elk, dien het er in waarheid om te doen is, het echter **krijgen** kan. O! daarvoor is grond.

1. God van den hemel getuigt het en bezweert het, Ezech. 32 : 11,

Zoo waarachtig als Ik leef, (spreekt de Heere Heere) Ik heb **geenen** lust in den dood des goddeloozen, maar daarin heb Ik lust, dat hij zich bekeere en dat hij leve. Jezus zegt, Joh. 5 : 40, **Gij** wilt tot Mij niet komen, opdat gij het leven zoudt hebben; en Matth. 23 : 27, Jeruzalem, Jeruzalem, hoe menigmaal heb Ik uwe kinderen willen **bijeen** vergaderen, gelijkerwijs eene hen hare kiekens bijeen vergadert onder de vleugelen, maar **gij**lieden hebt niet gewild. Het ligt ook in al die betuigingen, Deut. 32 : 29, **O!** dat, zij wijs waren! en Ps. 81: 14, Och dat mijn volk naar Mij gehoord had, dat Israël in mijne wegen gewandeld had! Zoo ook Deut 5 : 29, Och, dat zij een hart hadden om Mij te vreezen! Ja elk, die maar willig wordt en hoort, kan het goede genieten, Jes. 1 : 19, omdat God God is, en elk zijner deugden volmaaktheden zijn, zoodat het des menschen eigen schuld is, als hij het niet krijgt.

2. De Heere toont het ook bij de stukken, dat het aan zijne zijde niet scheelt, omdat Hij den mensch laat leven; het woord der verzoening nog in den mond van zijne knechten legt; laat bidden en smeeken, ten einde de menschen zich met God zouden laten verzoenen, 2 Cor. 5 : 20. Waarom zou God dat toch doen, als de Heere geen lust had om het te geven? O! God zou aanstonds een mensch afsnijden, en onder den eenwjoen toorn verzegelen. als Hij lust had in zijnen dood; dat is een groot bewijs, dat de He'ere zijne lankmoedigheid uitstrekt, en dus wacht om maar genadig te zijn. Jes. 30 : 18.

3. Blijkt het ook uit de wegen, die God met natuurlijke menschen houdt, zoowel de wegen van roeden en bezoeken, als de wegen van zegeningen, want in beide is des Heeren einde, naar zijnen openbaarden wil, om een mensch tot Hem te brengen; zoodat, vrienden, die onwedergeboren blijft en verloren gaat, onverontschuldigd zal gesteld worden voor Gods aangezicht, in dien grooten dag.

f. Derhalve kunnen wij uit alle dezen zien, hoe hoog noodzakelijk het is, dat elk haast make en zijn hart bij zulk een allergewichtigst leerstuk (ais de wedergeboorte is) nederlegge, en onder het hooren sterk tot God met zijn hart roepe; want waarlijk, vrienden, hetzij men het gelooft of niet, dood of leven hangt daaraan voor eeuwig.

B. Belangende de natuur der wedergeboorte, daarin zullen wij zoeken aan te merken:

a. Wat de wedergeboorte is; daarin slaan wij gade:

1. Iets aangaande het woord wedergeboorte.

a. Dit, woord zegt zooveel als eene geboorte opnieuw, of van boven, en komt eene enkele maal in den Bijbel voor, met betrekking tot de wederoprichting aller dingen ten jongsten dage, als Matth. 19 : 28, Jezus zeide tot hen: Voorwaar, Ik ze u, dat gij, die Mij gevolgd zijt in de wedergeboorte, (dat is de wederoprichting aller dingen) wanneer de Zoon des menschen zal gezeten zijn op den troon zijner heerlijkheid, dat gij ook zult zitten op twaalf tronen, oordeelende de twaalf geslachten Israëls. Dit wordt eene nieuwe schepping genoemd, Jes. 65 : 17, Want ziet, Ik schep nieuwe hemelen en eene

nieuwe aarde, en de vorige dingen zullen niet (meer) gedacht worden, noch zullen in het hart niet opkomen ; alsook Jes. 66 : 22, Want gelijk die nieuwe hemel en die nieuwe aarde, die Ik maken zal, voor mijn aangezicht zullen staan, spreekt de Heere, alzoo zal (ook) ulieder zaad en ulieder naam staan; vergeleken met 2 Petr. 3 : 13, Maar wij verwachten, naar zijne belofte, nieuwe hemelen en eene nieuwe aarde, in welke gerechtigheid woont. Deze heerlijke hemel, en gezuiverde, en dus heerlijke aarde, zullen alleen de wedergeborenen bezitten hierna, Ps. 37 : 29. Waarom staat er, Matth. 5 : 6, dat de zachtmoedigen zalig zijn? dewijl zij het aardrijk zullen beërven.

b. Doch hier, in Joh. 3 en elders, en meest op alle plaatsen in het heilig Woord, beteekent dit woord wedergeboorte de vernieuwing eens zondaars van dood tot leven, en staat tegenover de oorspronkelijke en aangeborene geheele verdorvenheid van Adams kinderen, zoo velen als er in den tweeden Adam, Christus, gerekend zijn; als Tit. 3 : 5, Hij heeft ons zalig gemaakt, niet door de werken der rechtvaardigheid, die wij gedaan hadden, maar naar zijne barmhartigheid, door het bad der wedergeboorte en vernieuwing des Heiligen Geestes, zooals de wedergeboorte het tegenbeeld van den Doop is; het is eene geboorte uit God, 1 Joh. 3 : 9, Een iegelijk, die uit God geboren is, doet de zonde niet, en hfdst. 5 : 1, een iegelijk, die gelooft, dat Jezus is de Christus, die is uit God geboren; deze wedergeboorte, wordt genoemd vernieuwing, een nieuw schepsel, daar het oude voorbij gaat, en alles nieuw wordt, 2 Cor. 5 : 17, besnijdenis des harten, Jer. 4 : 4, een wegnemen van het steenen hart, en het geven van een vleezen hart, Ezech. 36: 26, Jer. 31: 33, Ps. 51: 12, eene trekking Gods, Col. 1 : 13.

c. Onder dit woord wedergeboorte, (ontleend van des menschen geboorte) is ingesloten, zoowel de ontvangenis, de geestelijke groei tot een schepsel, alsook het geboren worden zelve, en moet van ons, omdat wij eindige schepselen zijn, en niet alles te gelijk denken en werken kunnen, onderscheiden worden ; roeping, wedergeboorte, bekeering, geloof en heiligmaking van elkander; doch de Heilige Schrift sluit alles wel eens tegelijk in, in het een of ander woord.

2. Deze wedergeboorte kan beschreven worden te zijn, eene bovennatuurlijke weldaad Gods, waarmede de Heere in het 'hart van den uitverkoren zondaar (in Adam dood, gevallen, en onrein) om Christus' verdiensten wille, een nieuw goddelijk leven instort, en dat door het onvergankelijke zaad van zijn Woord, vruchtbaar gemaakt door de oneindige kracht des Heiligen Geestes.

3. Deze wedergeboorte is vol verborgenheden, niemand kan het vatten, daarom behoort zij, onder de geloofsstukken, en moet in kracht bevonden worden: niemand kent ze, dan die ze ontvangt, en is dat zoo, dat een mensch zijne lichamelijke ontvangenis en geboorte niet kan begrijpen? staat hij daar verwonderd bij met David, Ps. 139 : 14-16, en met Job, Job 10 : 1-11. Wat zal toch een blind schepsel (dat niet begrijpen' kan noch verstaan de dingen, die des Geestes

Gods zijn, en hem dwaasheid zijn, 1 Cor. 2 : 14, wat zal die toch van die geboorte uit den Geest vatten?

4. Deze wedergeboorte strekt zich uit over den geheelen mensch, ziel en lichaam, 1 Thess. 5 : 23, En de God des vredes zelf, heilige u geheel en al, en uw geheel oprechte geest, en ziel, en lichaam, worde onberispelijk bewaard in de toekomst onzes Heeren Jezus Christus. En staat dus recht tegenover de besmetting van de oorspronkelijke zonde, die zich ook over den geheelen mensch uitstrekt, waarom zij ook vergeleken wordt bij een zuurdeesem, welke den ganschen klomp deeg door en door smakelijk maakt, Matth. 13 : 33.

b. Wie de verdienende en werkende oorzaak der wedergeboorte zij? Hieromtrent moeten wij in gedachten houden:

1. Dat Christus de verdienende oorzaak van alle genadegaven en weldaden is, die Hij door zijne volmaakte gehoorzaamheid verworven heeft, en den Geest verdiend heeft, om door dien Geest alle genaden aan de zielen der uitverkorenen te werken, en toe te passen, waarom er staat, Joh. 16 : 14, Dat de Geest het uit het zijne zou nemen, (namelijk uit zijne verdiensten) en aan hen verkondigen. Dus zegt Jezus zelf, Joh. 14 : 19, Omdat Ik leef zult gij ook leven.

2. Dat dit werk der wedergeboorte, 'onder de werken Gods naar buiten behoort, en derhalve dat het (met betrekking tot het werk in de ziel) de drie Goddelijke personen gemeen is. Want hetgeen de Vader doet, desgelijks doet ook de Zoon en de Geest, volgens Joh. 5 : 21. In dien zin komt het voor, Joh. 1 : 13, Welke niet uit den bloede, noch uit den wille des vleesches, noch uit den wille des mans, maar uit God geboren zijn; ook Jak. 1 : 18, Naar zijnen wil heeft Hij ons gebaard, door het woord der waarheid.

3. In het bijzonder, dat het toegeschreven wordt:

a. Aan den Vader en den Heiligen Geest; dus lezen wij, dat het toegeschreven wordt aan den Vader, 1 Petr. 1 : 3, Geloofd zij de God en Vader onzes Heeren Jezus Christus, die naar zijne groote barmhartigheid ons heeft wedergeboren tot eene levende hoop, door de opstanding van Jezus Christus uit de dooden; en. aan den Geest, Joh. 3 : 6, Hetgeen uit den Geest geboren is, dat is Geest. Matth. 3 : 11, Ik doop u wel met water, maar die na mij komt, die zal u met den Heiligen Geest en met vuur doopen.

b. Doch voornamelijk aan den Zoon: het is eigenlijk Christus' werk, omdat Christus is het zelfstandige leven, die volgens Joh. 5 : 26 van den Vader het onafhankelijke, goddelijke leven ontvangen heeft te hebben in Zichzelven, welk zoonschap de grond is, waarom Christus een levendmakend Middelaar zijn kon; zoodat, volgens Joh. 5 : 25, de dooden zouden hooren de stem des Zoons Gods, en geestelijk zouden leven. En dus, omdat de wijze en orde van werken vloeiende is uit de wijze en orde van bestaan der goddelijke personen; daarom is bijzonder de wedergeboorte Christus' werk door zijnen Geest. Ziet dit bevestigd 1 Cor. 15 : 22, Want gelijk zij allen in Adam sterven, alzoo zullen zij ook in Christus allen levend gemaakt worden. Waarom de

Heere Jezus ook genoemd wordt, Ps. 36 : 10, de fontein des levens, of ook: de wortel der ranken, de ware wijnstok; Joh. 15 : 1, ook de tweede Adam, die geworden is tot een levendmakenden Geest, volgens 1 Cor. 15 : 45, evenals de eerste Adam is, de wortel van het natuurlijk leven; ja Christus is ook, volgens Hand. 3 : 15, de Vorst des levens, daarbij ook, zoo leidt Petrus de wedergeboorte af, 1 Petr. 1 : 3, uit de opstanding van Christus uit den dood; en dat genadewerk noemt Paulus de kracht van Christus' opstanding, Fillipp. 3 : 10.

c. Eindelijk merken wij aan, hoe nu een mensch door Christus' Geest wedergeboren wordt; daarin staat ons te letten,

1. Vooraf:

a. Dat God als Vader in de wederbaring des zondaars voorkomt, volgens Joh. 4 : 13 en Jak. 1 : 18.

b. Dat de kerk Gods de moeder is, welke de kinderen in de goddelijke huishouding voortbrengt; waarom Gods getrouwe knechten medearbeiders genoemd worden; en waarom Paulus spreekt van eenen arbeid, Gal. 4 : 19, Mijne kinderkens, die ik wederom arbeid, te baren; en ook van een telen, 1 Cor. 4 : 15, Ik heb u door het Evangelie geteeld. Dus noemt de bruid de kerk hare moeder, Hoogl. 1 : 6, De kinderen mijner moeder waren tegen mij ontstoken, zij hebben mij gezet tot eene hoederin der wijngaarden; waaruit men zien kan, dat die moeder tweërlei kinderen heeft, en hoe de gemeene belijders de godzaligen maar ter zijde afzetten; zij tellen ze niet eens; het is maar achteraf, als eene hoederin der wijngaarden. Dus ook Hoogl. 3 : 4, Ik hield Hem vast, en liet Hem niet gaan, totdat ik Hem in mijner moeders huis gebracht had, en in de binnenste kamer dergene, die mij gebaard heeft.

c. Dat het zaad Gods Woord is. Jak. 1 : 18, Naar zijnen wil heeft Hij ons gebaard door het woord der waarheid; en 1 Petr. 1 : 23, Die gij wedergeboren zijt, niet uit vergankelijk maar uit onvergankelijk zaad, namelijk door het levende en eeuwigblijvende Woord Gods. Dus is Gods Woord, gepaard met de vruchtbaar makende werking des Heiligen Geestes, het zaad Gods, (levendmakende door het geloof,) in dien zin schijnt het voor te komen 1 Joh. 3 : 9, Een iegelijk, die uit God geboren is, doet de zonde niet, want zijn zaad blijft in hem; en hij kan niet zondigen, want hij is uit God geboren.

d. Uit alle dezen blijkt, dat de mensch in het stuk der wedergeboorte wel enkel lijdelijk is, doch niet zoo als een steen of blok; want die wedergeboren zal worden, moet een redelijk schepsel zijn, en dat kan aan iets onredelijks, als een steen of blok, niet geschieden.

2. Dit werk Gods geschiedt in een oogenblik, tusachen dood en leven is geen derde staat; noch tusschentijds, daar zijn maar tweërlei menschen op den aardbodem: schapen of bokken, Matth. 25 : 32. Enkel duisternis of licht geworden in den Heere, Ef. 5 : 8. Kinderen Gods of kinderen des duivels, 1 Joh. 3 : 10. En om zoo te worden, spreekt de Heere maar één woord, Effatha, word geopend, Mark. 7 : 34; word ziende, Joh. 9; en zoo op dat oogenblik wordt de doode zondaar

levend, en raken al zijne geestelijke zinnen werkzaam; hij krijgt aanstonds gezicht, gehoor, reuk, smaak, ja gevoel van goed en kwaad, rondom, van binnen en van buiten; en dat maakt wat te doen, daar hij te voren altijd dood is geweest; Gods stem is met macht, ja met heerlijkheid, evenals in de eerste schepping. God riep de dingen, die niet zijn, alsof ze waren, Rom. 4 : 17. Hg zeide maar: daar zij licht, en het was licht, Gen. 1 : 3; zoo is het ook in herschepping, als Paulus toont, 2 Cor. 4: 6. Want God, die gezegd heeft, dat het licht uit de duisternis zou schijnen, is degene, die in onze harten geschenen heeft, om te geven verlichting der kennis; en dus is het niet anders dan eene levendmaking, volgens hetgeen wij lezen, Ef. 2 : 1, Ook toen gij dood waart door de misdaden en zonden, heeft Hij u mede Zevend gemaakt; en eene herstelling van het beeld, hetwelk die mensch in Adam verloren heeft. De gewone weg, die allen (welken het bescheiden is) vroeg of laat bevinden, is:

c. Dat op het onverwachtst voor die ziel, de Geest des levens daar komt werken ; overtuigen van zijn geestelijken dood door de zonde; van zijne afgescheidenheid van God; van zijn gemis van Christus ; van zijne oogenblikkelijke gevaren, waarin hij leeft, en ook wat nog over zijn hoofd hangt. O! zulkeen ontwaakt en verschrikt van zichzelf, evenals een, die in het opperste van een mast geslapen had, en wakker werd, verschrikken zou, in welk uiterst gevaar hij was, volgens Spr. 23 : 34. Daar komt dat vandaan, dat Gods kinderen somtijds met zulk een schrik en ijzing denken aan hunnen vorigen stand, en dat zij zoo menigmaal in hun hart en voor den Heere zeggen: o was ik toen en toen eens gestorven!

b. Zulkeen wordt hartelijk verlegen, en na veel tegenwerkingen van zijne natuur tegen Gods werk aan, wordt hij eindelijk als vastgezet en overreed.

c. Ja zulkeen wordt hoe langer hoe erger in zijne oogen; hij krijgt dagelijks al meer en meer licht, het licht neemt toe, het wast aan als de wateren van Ezechiël, het wordt hem hoe langer hoe klaarder, dat hij in een uiterst gevaar is; gelijk ook het ontdekkende licht in de schuilhoeken en plagen van zijn hart vermeerdert, zoodat hij hoe langer hoe meer zonden en verkeerdheden en eigenheden begint te zien; en dus begint hy eene walging te krijgen aan zichzelf, en zichzelf als het grootste monster, ja als een hatelijke ellendige (met wien God geen medelijden kan hebben in Zichzelfen) in de oogen van een heilig God te beschouwen.

d. Zulkeen ontvallen ook al zijne steunsels, waarop hij te voren goede gedachten en eenige verwachting had; ja, zelfs ontvalt al zijn steunen op plichten, en menigmaal het gebed zelfs, waarmede hij het te voren nog al zoo stellen kon, en eenige rust in vond. O! daarop schrijft zulkeen met zijn gansche hart het doodvonnis, al had hij geene zonde dan de zonde van zijn bidden; hij ziet, dat hij eeuwig verloren zou moeten gaan.

e. Ja het kan gebeuren, dat zulkeen ook wel uit het gebed der

vromen valt, en dat hem die voorname steun ook ontnomen wordt, gelijk menigeen toch daarop rust, (ik zeg ook) dat Gods volk dat werk in het verborgen met zulkeën niet meer heeft, als te voren; waartoe men ook zou kunnen brengen Ezech. 16: 5, Als geen oog meer medelijden met u had, zag Ik u, (zegt God.) Zoodat zulkeën dan recht radeloos wordt evenals die drieduizend zielen, Hand. 2 : 37, Mannen, broeders! wat zullen wij doen ?

f. Tot zulkeën eindelijk, onder veel worstelingen, die de Heilige Geest verborgen werkt, en onder vele onuitsprekelijke zuchtingen, vroeg of laat, althans op des Heeren tijd, Evangelieelicht in zijne ziel ontvangt; door enkel soevereine en vrijmachtige verschijning en openbaring van Christus in de kracht van zijne verdiensten en ambten, en dat tegen alles wat die ziel in het bijzonder doet; zoodat zulkeën door genade des geloofs, door aangrijpen van Christus' sterkte, door kiezen en aannemen van Hem, ja door overgeven en overwentelen van zijn weg, tijdelijk en eeuwig, uit de angsten der wedergeboorte opgehouden wordt, en het hoofd opheft, en onder de kinderen eene plaats en naam krijgt in Gods huis, volgens Jes. 56 : 5. Wij gaan hier voorbij de verscheidene wijzen, manieren, wegen, tijden, plaatsen en middeloorzaken, wanneer, door wien, en waar al, de Heere God, naar zijne soevereine vrijheid, dit genadewerk in het hart legt; dit zullen wij liever naar het volgende achtste vers eens bijzonder behandelen. Derhalve :

B. Aangaande de vermaning des Heeren Jezus zelve, daarin zullen wij beschouwen :

A. De voorwerpen van deze vermaantal;

B. En dan, de vermaning tot hen.

A. Belangende het eerste:

a. Uit het historisch verhaal van Johannes blijkt, dat het groote wonder van Christus, gedaan op de bruiloft te Kana in Galiléa, naast meer andere wonderen, volgens Joh. 2, aanleiding gaf aan Nikodemus, dat hij den Heere Jezus opzocht, volgens dit hoofdstuk, vers 1, 2, om met Christus te spreken.

b. Deze Nikodemus was een overste der Joden, namelijk een van het Joodsche Sanhedrin, of van den grooten raad; gelijk ook een leeraar Israëls, namelijk een van de profeten.

c. En deze was eigenlijk het voorwerp van Christus' vermaantal; doch niet alleen had Nikodemus zekerlijk zichzelf in het oog, in zijn komen tot Christus, maar ook blijkt, dat hij met zijne medeambtgenooten, de andere farizeën, over de zaken en werken van Christus ook gesproken had, vermits hij (als) kwam uit hun aller naam tot Christus, blijkende uit vers 2, vergeleken met Jezus' antwoord in dit tekstvers, namelijk gijlieden (in het meervoud) moet wederom geboren worden ; en dus wilde hij uit Jezus' mond weten van hetgeen hij reeds overreed was uit de vorige wonderen, om daarmede meer nut te kunnen doen in zijne vergaderingen.

B. Belangende de vermaning van Christus zelve tot Nikodemus;

Jezus zegt : verwonder u niet, dat Ik u gezegd heb, gijlieden moet wederom geboren worden; daarin staat ons te letten:

a. Vooraf, wat de Heere aan Nikodemus reeds gezegd had, en aan zijne medeambtgenooten reeds had laten zeggen, wegens dit groote stuk der wedergeboorte.

1. De groote Leeraar had bij die gelegenheid, dat Nikodemus ingenomen was met de wonderen des Heeren Jezus, hem reeds onderlicht van het allergrootste wonderwerk, en wel, dat aan elk mensch geschieden moest, Of hij een leeraar was, of hij tot den grooten raad behoorde, of dat hij een bijzonder persoon was; zoodat elk, die dat werk Gods in zijn *hart ondervond, alsdan ten volle overtuigd kon zijn, dat Christus een Leeraar was, van God gekomen, en dat niemand die teekenen doen kon, die Hij deed. O! daar is geen zekerder bewijs van eene waarheid, dan hare bevinding aan het hart volgens den Bijbel te genieten; wij lezen, 1 Joh. 5 : 10, Dat die in den Zoon Gods gelooft, het getuigenis heeft in zichzelf. O! die kan verder op al de geloofswaarheden (al zijn en blijven zij hem onbegrijpelijk) zeker, en met zijn gansche hart aangaan.

2. Ja de Heere had allersterkst die eeuwige waarheid van de noodzakelijkheid der aedergeboorte, zooals ze niemand missen kan, aangedrongen, vers 3. Voorwaar, voorwaar zeg Ik u; tenzij iemand wederom geboren worde, hij kan het koninkrijk Gods niet zien. Dit zeggen was krachtig, de Heere had gezegd, dat elk in zijn oog noodig had het koninkrijk Gods; en dat moet hier gezien worden, zal men er begeerig naar "worden Om er in te raken; ja, zonder wedergeboorte kan niemand het zien, en dat bevestigt de Heere zoo dubbel: voorwaar, voorwaar, zeg Ik u, dat amen, amen; zooveel uitdrukkende naar de kracht der Hebreuwsche beteekenis, als: het zij zoo, het worde zoo, het is zekerlijk alzo; gelijk dit woord verscheidene beteekenissen heeft, in welke het doorgaans gebruikt wordt, namelijk:

a. In het toestemmen van zaken; als Deut. 27 : 15, 16, Neh. 8 : 7 en Openb. 5 : 14.

b. In het bevestigen en verzekeren van eenig verhaal; als Matth. 5 : 18 en hfdst. 6 : 2.

c. In het wenschen van eenig goed; als Jer. 11 : 5; 28 : 6 en Openb. 22 : 20.

d. Ook in het aannemen en verwachten van eenig kwaad, dat bedreigd wordt; Num. 5 : 22.

e. En eindelijk worden door de verdubbeling (voorwaar, voorwaar, amen, amen,) deze genoemde beteekenissen te meer bekrachtigd en gesterkt als op verscheidene, genoemde plaatsen; en Ps. 89 : 53, Joh. 2 : 11 en hfdst. 5 : 19.

Alle deze beteekenissen van het woord, hooren hier bij de wedergeboorte. O! de Heere Jezus stemt de noodzakelijkheid der wedergeboorte hier toe; Hij bevestigt en verzekert zijn zeggen; ja, als een heilig mensch (medelijdende over des zondaars diep rampzaligen staat) wenscht Hij zijn heil; daarbij weet de alwetende Heere het gedreigde

kwaad, dat dengene, die onwedergeboren blijft, zekerlijk zal treffen ; en dit alles sterkt de Heere met deze verdubbeling.

3. En eindelijk, op het redeneeren van Nikodemus met zijn vleeschelijk verstand, hoe zulks wezen kon, vers 4, had de Heere Jezus hem deze wedergeboorte nader verklaard, vers 5, 6.

a. De Heere berhaalt daar zijne bevestiging: voorwaar, voorwaar, vs. 5, en zegt: zoo iemand niet geboren wordt uit water en Geest, hij kan in het koninkrijk Gods niet ingaan; en deze waarheid had de Heere Christus aan Nikodemus bevestigd, in het volgende zesde vers, zeggende : hetgeen uit vleesch geboren is, dat is vleesch, te weten, dat is natuurlijk en verdorven; en hetgeen uit den Geest geboren is, dat is Geest, te weten, dat is aanvankelijk geestelijk en vernieuwd door den Geest.

b. Zoodat de Heere (eerst gezegd hebbende, tenzij iemand wedergeboren worde, hij kan het koninkrijk Gods niet zien,) nu zeide: indien iemand, bij zijne natuurlijke geboorte, geene geestelijke geboorte deelachtig wordt, hij kan het koninkrijk Gods niet ingaan; en dus had de Heere de gansche zaak gezegd en nader verklaard, waarop alles aankwam, alzoo elk mensch (zal hij zalig worden) hier in den tijd, binnen het koninkrijk Gods moet geraken, hetzelfde moet ingaan, of dat hij anders het koninkrijk der heerlijkheid nooit zien noch ingaan zal, en nooit het aangezicht Gods in gerechtigheid zal aanschouwen, Ps. 17 : 15, en zou hij het koninkrijk Gods hier in den tijd zien en ingaan, hij zou niet kunnen, tenzij hij wedergeboren werd; en dit had de Heere zoo dubbel bevestigd.

b. Derhalve staat ons nu te letten Op de vermaning zelve van Christus aan Nikodemus en de zijnen: Hij zeide: verwondert u niet. dat Ik u gezegd heb, gijlieden moet wederom geboren worden; Jezus wilde zeggen, Nikodemus, verwonder u niet, dat Ik u gezegd heb, gijlieden, namelijk gij, en uwe medeamtgenooten, gelijk al die oversten der Joden, gijlieden allen moet, het staat in uwe keur niet; o! het is anders op het leven af, het moet zoo zijn, gijlieden moet allen wederom geboren worden; namelijk,

1. Jezus smeekt niet tegen:

A. Dat Nikodemus zich wel verwonderen mocht over dat groot geluk. dat Christus met hem sprak, en dat hij de verklaring uit Jezus' mond zelve gehoord had; dat kon niet anders zijn voor eene ziel, die dien grooten Leeraar kende tegen zijne blindheid, die dien grooten Hoogepriester kende aan zijn hart, tegen zijne scheidingsmakende schulden, en die dien grooten Koning aan zijn hart kende, in de kracht van zijns Geestes werking. tegen de overmacht van zijne zonden en onmacht van binnen; dit kon niet anders zijn, of zulkeen moest zich diep verwonderen, ja, in verwondering vallen aan Jezus' voeten, in eene eeuwige verbondskeuze.

b. De Heere spreekt ook niet tegen, dat Nikodemus zich verwonderen mocht over dat groote werk Gods, de genadige wedergeboorte, en over het groote geluk van hem, als de Geest hem die waarheid

had deelachtig gemaakt. Immers, dat men kracht, (uit Christus, ja uit zijne verrijzenis uit den dood uitgaande) en dat tot zijne eigene levend-making en opstanding uit den dood der zonde gewaar wordt, dat men deel heeft gekregen aan de eerste opstanding, daardoor bevrijd is van de macht van den tweeden dood; dat men ziet met aandoening, dat men dood is geweest, en gevoelt, dat men leeft, ja, dat men eeuwig leven zal, en dat dit groote teeken Gods over zulk een monster in de eeuwigheid is begonnen. Wel! moet daarop geen verwonderen volgen? is het eene mindere zaak, dan of een natuurlijk doode voor onze oogen levend werd? 0 ! het is wat meerder werk, het is wat grooter wonder; want in het natuurlijke is de doode mensch enkel lijdelijk, maar in zijn geestelijken dood heeft hij eene dadelijke, tegenstaande, ja onverzoenlijke afkeerigheid, en vijandschap van en tegen levend te worden gemaakt, staande gewapend als een opstanding tegen God.

2. Maar als de Heere Jezus zegt: Nikodemus, verwonder u niet, en laat uwe mede-leeraars zich daarover niet verwonderen! dan spreekt de Heere van een verwonderen in een kwaden zin, en dan spreekt de Heere tegen:

a. Het verstand des vleesches; het ontkennen, verwerpen en niet aannemen van eene zaak, die men niet begrijpen kan; het verheffen van de rede boven den Bijbel, de vrijzinnigheid in de harten van alle menschen van nature; en dus raakt de Heere hier de trotschheid van des menschen dartel verstand aan, en toont hiermede, dat zulks vallen moet voor hetgeen God spreekt, als Dagon voor de ark; alsof de Heere zeide: Nikodemus, blijft dat soort van wondering, en van verheffen van u over zulk eene waarheid, bij u? 0, dat zal uwe ziel kosten! Alle hoogten moeten vallen, of de genade moet uit de ziel blijven; de rede moet wijken voor het geloof en de ziel moet vallen. Augustinus zegt ergens : al wat natuur verheft, strijdt tegen genade; eigen lijk kan een vrijzinnige, als vrijzinnige, geen genade hebben; want volgens 2 Cor. 10 : 5, moeten alle hoogten en sterkten neder-geworpen, en alle gedachten gevangengenomen worden onder de gehoorzaamheid van Christus. Jezus zegt in het volgende achtste vers, in het natuurlijke is het zoo, de wind blaast waarheen hij wil, en gij hoort en ziet de uitwerkingen, en gij begrijpt het niet, en echter gelooft gij, dat er een wind is, en die zulke uitwerkingen doet, wel waarom hier ook niet? alzoo (zegt de Heere) is het ook met een iegelijk, die uit den Geest geboren is.

b. Dus wil Jezus zeggen met deze woorden, verwonder u niet, namelijk, †. 0, Nikodemus! zoek toch dit gewichtige stuk, al kunt gij het niet begrijpen, echter over te nemen, want het koninkrijk Gods eeuwig te zien of niet te zien, hangt er van af; alsof Hij zeide, volgens Jer. 13 : 17, Hoort toch, en neemt ter ooren, en verheft u niet, want de Heere heeft het gesproken.

††. Verwondert u niet, dat Ik u dit zoo verscheidene malen herhaald, uitgelegd en verklaard heb. Het is uit liefde tot uwe kostelijke

zielen; weet toch, dat gij en allen, die met u op den stoel van Mozes zitten, geen grond (die stand houden zal in de ure des doods) ooit vinden zult, om het koninkrijk Gods in te gaan, in uwe leeraar-ambten. O! al waart gij een geroepen apostel, het zal u ontvallen en ontzinken, als gij meenen zult daarop te leunen; ja, wat zijn er velen, die in hunne ambten door mijn bloed zijn gekocht, om hen aan anderen te bedienen, en die zelve verloochenaars zijn en blijven van den Heere Jezus, volgens 2 Petr. 2 : 1. Derhalve, Nikodemus, wedergeboren te zijn, is eene gansch andere zaak dan een leeraar te zijn; wedergeboorte is iets, dat u en al uwe mede-leeraars, met alle menschen van het eeuwig verderf zal moeten bevrijden, wanneer zij ooit zullen behouden worden.

†††. Verwonder u dan ook niet, dat Ik deze waarheid een en andermaal zoo dubbel bevestigd heb. Behalve, dat Ik die Leeraar ben, (naar wien gij gevraagd hebt) van God gekomen; ja, de mond der waarheid, de zelfstandige waarheid zelf, die spreek, hetgeen Ik, volgens Joh. 15 : 15, bij den Vader gehoord en gezien heb, zoo heb Ik het u nu zoo dubbel bevestigd. O! Ik, (die het weet, wat er op zal volgen) weet het verliezen van uwe zielen, blijft gij dit stuk missen!

††††. Ja, verwonder u niet, dat Ik u gezegd hebt: gijlieden moet wederom geboren worden, dat is:

§. Gij moogt u verwonderen over mijne gedane wonderen, gij moogt ze bezien met verbazing, als op de vorige bruiloft, dat is nog eene zaak buiten u; maar verwonder u toch hier niet al te zeer; o! de tijd gaat met al dat verwonderen voorbij, gijlieden moet wederom geboren worden.

§§. Blijf ook zoo niet hangen in natuurlijke verwondering over zulk eene geestelijke zaak, zoo wezenlijk, die gijlieden niet missen kunt, dan op kosten van uwe ziel en uw leven, eeuwig. Laat dit u zoo vreemd niet blijven, gijlieden moet wederom geboren worden.

§§§. Ja, Nikodemus, verwonder u niet, dat Ik van zulk een almachtig werk tot u gesproken heb, en dat uwe kracht zoo ver niet reikt; wel, Ik heb niet gezegd dat gij uzelfen wederbaren moet; maar Ik heb gezegd, gijlieden moet wederom geboren worden; wel, Ik ben het, die in mijne kracht alle wonderen doe; o! zie af van uzelfen; immers zijn alle dingen mogelijk bij God.

§§§§. Verwonder u ook niet, dat Ik van zulk eene zaak tot u spreek, en dat gij te ellendig en te onwaardig zoudt zijn, dat Ik dat wonder aan u deed; wel Nikodemus, kunt gij te vuil zijn om gewaschen te worden?

§§§§§. Eindelijk en ten laatste, blijf ook niet rusten in eene toegekeerdheid tot die zaak met verwondering, gaarne van de wedergeboorte te hooren en die eeuwige waarheid te beschouwen. Weet, gijlieden moet wederom geboren worden; o! staat derhalve naar de zaak, naar de wedergeboorte, naar de bevinding en het genot, en wordt dan vrij met Paulus, roemende en verwonderende, onwjs, 2 Cor. 12: 11, en verwonder u dan zalig, ja eeuwiglijk en altoos.

TOEPASSING.

Ziet vrienden, eene allernoodigste waarheid u voorgesteld; wij wenschen nader en bijzonder te zien in het vervolg, naar het volgende achtste vers, hoe verscheiden en souverain vrij de werkingen des Geestes zijn, zoo in de wederbaring des zondaars, als in de middelen, plaatsen en tijden door zijne gunstige, vooruitwerkende voorzienigheid te beschikken en te besturen, waar en waardoor Hij dit genadewerk in het hart legt; immers zoo vrij, zoo onbegrijpelijk, ja immers zoo onwederstaanbaar als het blazen van den wind in het natuurlijke, waarheen hij wil.

A. Verwondert u ook niet, dat ik dezen avond van dit stuk der wedergeboorte tot u en mijzelven heb gesproken, en dat ik uit Jezus' woorden ook gezegd heb: gijlieden moet wederom geboren worden.

a. Het is waar, menigeeen zal zich verwonderen, alzoo die tijd aanstaande is, dat wij geroepen worden, om op eene blijkbare wijze op nieuw onze hand te leggen aan den Middelaar Christus; om (zooals wij zijn, met banden, met onderhoudene kwaden, met boezemzonden, met hardheid des harten, ja met geest- en werkeloosheden en met ongelooft) tot Hem te komen in het sacrament, en om den zoom van zijn kleed met dat alles aan te raken.

b. Maar verwondert u daar niet al te zeer over, weet liever, zal iemand wassen in genade en in geheiligde kennis, hij moet een nieuw schepsel zijn, hij moet eerst geboren zijn, zal hij ooit groeien; gelijk het zegel des Doops voor het zegel des Avondmaals gaat, dus ook hier.

1. Onze Doop verzegelt de genade der wedergeboorte, daar ze waarlijk is, het is een zegel van het geestelijk kindschap en van de afwassching der scheidingsmakende zonden, en van de opneming der ziel in de goddelijke huishouding; en dus behoorde Gods volk veel te werken met zijn Doop en met de beloften, (van den Drieënen God aan hen gedaan) en met hunne inwilliging in des Heeren sterkte, waartoe ons Doopsformulier zeer gepast is; om (hetzelve lezende) daarmede werk voor den Heere te krijgen, ter bevestiging in den staat der genade, en om dus met te meerder vrucht het sacrament des Avondmaals te kunnen gebruiken.

2. Maar zoo is het Avondmaal bijzonder hier gericht tot sterkte tegen duisterheid en bestrijding, en tegen aanvallen (tegen het kindschap opkomende) en het verzegelt de gunst en getrouwheid Gods, namelijk, dat de Heere niet zal laten varen het werk zijner handen, maar het zal volvoeren tot op den dag van Jezus Christus; waarom Gods kinderen in die instelling, den dood van Christus te verkondigen hebben, totdat Hij komt, en zich niet mogen onttrekken; dus verzegelt hetzelve den groei en wasdom der ziel in het geestelijk leven; gelijk ook al de beloften Gods in het gemeen, mitsgaders ook al die beloften, bijzonder, die zij in hunne bijzondere omstandigheden weleens gekregen hebben, waarmede elk ten Avondmaal mag gaan,

met oogmerk om Christus daarmede aan te rakeu; om Hem met zijne belofte opnieuw te krijgen (etende en drinkende zijn vleesch en bloed, dat waarlijk spijs en drank is, volgens Joh. 6 : 55, 56) ja, om dus opnieuw hopen te worden op het woord, dat de Heere ooit tot de ziel gesproken heeft, volgens Ps. 119 : 49, en dat alles tot sterkte in alle zware posten in het vervolg, tot licht in alle voorkomende gevallen, en zelfs tegen donkere tijden in het 'gemeen, die aanstaande mochten zijn; o! de weg mocht anders te veel zijn.

c. Derhalve, o mensch! geloof dit woord des Heeren Jezus toch; zult gij recht hebben om uwe handen aan het brood der kinderen te leggen, zonder kerkroof te begaan? Gijlieden moet wederom geboren worden, anders zult gij uzelf zeer benadeelen, en uw oordeel en verdoemenis des te zwaarder maken.

B. Laat mij nog eens eenige dingen, (die wezenlijke vruchten en gevolgen zijn' van waarlijk wedergeboren te zijn) naar Gods Woord voorstellen; of ieder onzer (niemand uitgezonderd) daarmede mocht naar binnen keeren, of de een zien mocht bij Gods licht, dat hij of zij waarlijk niet anders nog is dan een natuurlijk mensch, en daarmede werk krijgen aan de voeten van den Heere Jezus, die het toch geven wil aan allen, die waarlijk zien, dat zij het missen, en het bij Hem zoeken; en of de ander den Heere heiligen mocht in zijn hart daarover, dat de groote God eeuwige, vrije genade aan en in zijne ziel had verheerlijkt!

a. De vruchten of bewijzen van waarlijk wedergeboren te zijn, zijn bijzonder:

1. Gevoel van smart over hartezonden, al breken zij niet uit in daden. O! wat roept David uit over zijne zonden en verborgen afdwalingen! Ps. 19 : 13.

2. Hartelijk bidden. Wij lezen van Paulus, Hand. 9 : 11, Zie, hij bidt. O! dezulken hebben ontvangen den Geest der genade en der gebeden, volgens Zach. 12 : 10; en Hos. 2 : 22 lezen wij, als de Heere zegt gij zijt mijn volk, dan zegt de ziel: o, mijn God!

3. ^{Leer} • begerig te zijn naar spijs, evenals een kind dat geboren is, het kan het zonder spijs niet stellen; 1 Petr. 2 : 2, Als nieuwgeboren kinderkens, zijt zeer begerig naar de redelijke, onvervalschte melk, opdat gij door dezelve moogt opwassen. O! daar is een verlangen naar genademiddelen, omdat het instellingen Gods zijn, en de Heere daaronder en langs voedsel toedient; ziet wat men te denken heeft van zulken, die het Woord of zijne prediking verachten, Jer. 3 : 31 verg. Ezech. 33 : 31.

4. Jezus is zulk eene ziel dierbaar, volgens 1 Petr. 2 : 7, U dan, die gelooft, is Hij dierbaar; namelijk tegen zijne zonden, blindheden, dwaasheden en verkeerdheden; hij ziet Jezus zoo noodzakelijk, om maar steeds in Hem gevonden te worden, Filipp. 3 : 9, en Om van Hem af te hangen in alle gevallen. Hij dorst naar Jezus' gerechtigheid, Matth. 5 : 6, ^p, somtijds wel eens zoo, dat die ziel zeer begerig wordt naar onmiddellijke gemeenschap met den Heere, als David,

Ps. 42 : 3, **Mijne** ziel dorst naar God, naar den levenden God; wanneer zal ik ingaan, en voor Gods aangezicht verschijnen?

5. Liefde tot God, als een kind tot zijnen vader. David zegt: hartelijk lief heb ik U. Heere miine sterkte. Ps. 18 : 2. O! dien men lief heeft, diens gemeenschap zoekt men met zijn hart.

6. Liefde tot elkander, tot de vromen, als broeders en zusters, als kinderen van eenen vader en moeder. Wij lezen, 1 Joh. 5 : 1, 'Een iegelijk, die liefheeft dengenen, die geboren heeft, die heeft ook lief dengenen, die uit Hem geboren is. Dit stelt Johannes tot een klaar kenteeken, 1 Joh. 4 : 20, die zijnen broeder niet liefheeft, dien hij gezien heeft, hoe kan hij God liefhebben, Dien hij niet gezien heeft? O! die God liefheeft, heeft zijn volk lief.

7. Af te raken van de wereld; volgens 1 Joh. 5 : 4, al wat uit God geboren is, overwint de wereld; znlkeen keert de wereld den rug toe, hij is omgewend, want hij heeft dat licht, dat de gansche wereld ligt in het booze, volgens 1 Joh. 5 : 19.

8. Strijden tegen de zonden en verzoekingén, volgens Gal. 5: 17. Zoo begeert in zulk eene ziel!, de geest tegen het vleesch, en het vleesch tegen den geest, en die twee staan tegen elkander, daar het hart van een onwedergeboren mensch is, als eene opengebroke stad zonder muur, waar alles maar vrij in- en uitgaat.

9. Eindelijk ook een opwassen of eene begeerte naar wasdom in de genade, volgens Col. 1: 10, om op te wassen in de kennis Gods, en om op te wassen, volgens Ef. 4 : 10, in Hem, die het Hoofd is, dat is de belofte, Ps. 92 : 14, dat, die in het huis des Heeren geplant is, dien zal gegeven worden te groeien in de voorhoven onzes Gods.

b. De gevolgen der wedergeborte, die elk in meerdere of mindere mate zal kennen, zijn:

1. Verandering in zijne werkzaamheden omtrent God en Christus, de rechterhand des Allerhoogsten is in die ziel veranderd; zulk eene ziel heeft stonden, dat zij zoo wettisch en ongeloovig niet meer kan handelen ;soms gaet er eene deur der hoop open; de ziel gevoelt soms een werk van boven in zich, dat weder naar boven wil en trekt.

2. Eenerlei hart en eenerlei weg, met al Gods kinderen, om God te vreezen, naar de belofte, Jer. 32 : 39. Zij hebben ééne Geest, en zijn door ééne Geest tot één lichaam gedoopt, volgens 2 Cor. 12 : 13. Zij hebben door ééne Geest in Christus, met vrijmoedigheid eenen toegang tot den Vader, volgens Hebr. 4: 16. Dus hebben zij ook eenerlei licht; en deze dingen verbinden hen bijzonder, en daar ligt de grond van de gemeenschap der heiligen.

3. Ook is een wezenlijk gevolg, als iemand Jezus vindt en dus leven krijgt, dat die vromen, (welke te voren met die ziel bijzonder arbeid hebben gehad) ook deel hebben in derzulken blijdschap. Het is niet goed, als zulke vromen altijd beducht en beklemd blijven, en dat die beklemden worden, of van zulk eene ziel verder afraken; wij lezen, Hoogl. 3 : 4, dat de bruid zegt: ik hield Hem vast en liet Hem niet

gaan, tot ik Hem in mijner moeders huis gebracht had, en in de binnenste kamer **dergene**, die mij gebaard heeft, waaruit men ziet, dat bijzonder die, die met de meesten angsten en benauwdheden dezulken hebben zoeken te baren en voort te brengen, ook de meeste blijdschap hebben. Wij lezen, Joh. 16: 21, dat in het natuurlijke eene moeder wel angst en smart heeft als **zij** baart, maar als het kind geboren is, dan is ook hare blijdschap de grootste.

4. Ook is een gevolg, scheiding tusschen de wereldsche menschen en hen. O! dat heeft elk te wachten, van de wereld gehaat, gesmaad, ja somtijds vervolgd te worden, niet alleen van ketters en dwaalgeesten, maar van de kinderen hunner moeder, namelijk die dezelfde belijdenis hebben, en dezelfde woorden spreken, doch echter denzelfden Geest niet hebben; wij lezen, Gal. 4 : 29, dat Paulus zegt, doch gelijkerwijs toen, die naar het vleesch geboren was, vervolgde den genen, die naar den Geest geboren was, **alzo** ook nu; en Jezus zegt, Matth. 5 : 11, 12, zij zullen liegende, alle kwaad van u spreken om **Mijnentwil**, verblijdt en verheugt u dan, want zoo hebben zij den profeten ook gedaan. Daarvan is het, dat zij somtijds ook uitwendig gedrukt worden in hunne huizen van de hunnen, zoodat zij, ook in dat opzicht volk en vaders huis moeten verlaten, Ps. 45 : 11, en daaraan wagen, dat zij als uitgestooten worden, maar dan is de belofte groot, dan, (staat er vs. 12) zal de **Koning** lust hebben in uwe schoonheid. Ook zelfs in de kerk gedrukt worden; als de **leeraars** van dien tijd, den blindgeborene, door Jezus ziende gemaakt, en hem (hartelijk belijdende) uit de synagoge geworpen hadden, namelijk uit de gemeenschap der kerk, of hem uitgesloten hadden, **zoo** lezen wij daarop aanstonds, Joh. 9 : 35-37, dat Jezus hem vond, en zich aan hem openbaarde als de Zoon Gods; maar vrienden, hoort eens wat wij lezen, Mark. 10 : 29, 30. Jezus zegt daar: Voorwaar zeg Ik u, daar is niemand, die verlaten heeft huis, of broeders, of zusters, of vader, of moeder, of vrouw, of kinderen, of akkers om **Mijnentwil** en des Evangelies wil, of hij ontvangt honderdvoud in dezen tijd, huizen, en broeders, en zusters, en moeders, en kinderen, en akkers, met de vervolgingen, en in de toekomstige eeuw het eeuwige leven.

5. Eindelijk ook, zoo is een gevolg, en dat al de wedergeborenen te wachten hebben, namelijk, dat **zij** eeuwig in Gods huis zullen blijven, Ps. 23 : 6. O! hun staat zal een eeuwige grondvest zijn, het zaad Gods blijft in hen, volgens 1 Joh. 3 : 9. Evenals een mensch in het natuurlijke geboren wordt voor de eeuwigheid, dus ook Gods kinderen naar den Geest; **zij** mogen hier hunne ziekten, flauwten, vallen, ja hunne slaperigheden en doodigheden hebben, en somtijds aan zware duisterheden en bestrijdingen onderworpen zijn; maar de poorten der hel kunnen noch **zullen** hen ooit overweldigen. O! zij zijn **wedergeboren** voor de eeuwigheid. Het is waar, de duivel en de goddeloozen mogen hier **grooten** toorn tegen hen hebben, dewijl hij weet dat **zij** tijd klein is, Openb. 12 : 12; maar de belofte is, en dat zal een groot gevolg zijn; eeuwige blijdschap zal op hun hoofd zijn, en alle **treu-**

ringen en zuchtingen zullen wegvlieden, ja, de dagen huns treurens zullen een einde nemen, Jes. 35 : 10 en 60 : 2. Och, dat ieder onzer zichzelf hierbij bezien mocht!

c. Ten laatste, kinderen van God! .de Heere verzegele deze zaken aan onze zielen in het Avondmaal; Hij bereide ons om Hem daar te vinden; Hij make ons daartoe nederig van harte, ten einde wij geene hooge gedachten, of verwachtingen, of begeerten hebben; maar dat wij met eene sacramenteele verzegeling mogen willen tevreden zijn. Ja, de overste Leidsman en Opziener over onze zielen, vatte ons bij de rechterhand, en leide ons zelf aan dien maaltijd, en leere ons ook ordelijk met onszelf, en met al onze zaken en posten daar werken; beware ons hart, en leere ons dan in het vervolg al onze wegen, werken en zorgen, (met gewillige opneming, dagelijks van al onze kruisen, om dezelve achter Christus te willen dragen) meer overwentelen op Christus, die alle lasten, ja de grootste zwaarte van alles dragen wil; amen, het zij zoo!

DE KRACHT, VRIJHEID EN ONBEGRIJPELIJKHEID VAN DE ' WERKINGEN DES GEESTES IN DE WEDERGEBOORTE.

OF

Verhandeling ter nabetrachting van het H. Avondmaal.

De wind blaast waarheen hij wil, en gij hoort zijn geluid, maar gij weet niet van waar hij komt en waar hij heengaat ;alzo is een iegelijk die uit den Geest geboren is.

JOH. 3 : 8.

DE vermaning, die Jezus vs. 7 gaf, welke wij beschouwd hebben, wordt bevestigd, door Nikodemus eene gelijkenis onder het oog te brengen, namelijk of hij de kracht, en vrije en onbegrijpelijke werkingen des winds niet geloofde, waarom hij dan ongeloovig was in het stuk van de geboorte uit den Geest, in dit ons achtste vers, zeggende : de wind blaast waarheen hij wil, en gij hoort zijn geluid, maar gij weet niet van waar hij komt en waar hij heengaat.

Van de natuur der wedergeboorte uit den Geest zullen wij nu niet spreken, omdat wij daartoe de vorige verhandeling besteed hebben, derhalve zullen wij hier maar het oogmerk van den Heere Jezus in deze gelijkenis zoeken na te gaan, als Jezus tot Nikodemus zegt: de wind blaast waarheen hij wil, en gij hoort zijn geluid, maar gij weet niet vanwaar hij komt en waar hij heengaat.

Daarin slaan wij gade :

A. In wat opzicht de Geest bij den wind kan worden vergeleken.

B. Hoe gepast hier de werkingen des Geestes in de wedergeboorte, tot de werkingen des winds in zijne kracht, in zijne vrijheid en onbegrijpelijkheid, kunnen worden overgebracht; de wind blaast waarheen hij wil, en gij hoort zijn geluid, maar gij weet niet van waar hij komt en waar hij heengaat, alzo is een iegelijk, die uit den Geest geboren is.

C. Welk het oogmerk van den Heere Jezus is, in Nikodemus met deze gelijkenis te antwoorden.

A. Nopens het opzicht, in hetwelk de Geest bij den wind kan worden vergeleken ; de reden is:

a. Omdat de woorden in verscheidene talen, waardoor de Geest en de wind worden uitgedrukt, dezelfde zijn; waarom sommigen deze

woorden niet als eene gelijkenis, maar voor de zaak zelve houden, verstaande door den wind den Geest, maar het woord geeft aanleiding, dat men bij de gelijkenis van den wind mag blijven, omdat er Math. 13: 34 van Jezus staat, dat Hij door gelijkenissen sprak, en zonder gelijkenissen sprak Hij tot hen niet.

b. Omdat er onder alle lichamelijke gelijkenissen geene gepaster is, om des Heiligen Geestes eeuwig bestaan door uitgaan van den Vader en den Zoon uit te drukken, dan bij wijze van geblaas; waarom de Geest genoemd wordt, den Geest van Gods mond, Ps. 33 : 6, den adem des Almachtige, Job 33: 4, wegens zijn onbegrijpelijken uitgang.

c. Omdat de wijze van de werking des Geestes in de wedergeboorte, bij den wind en zijne werkingen vergeleken wordt, zooals de wijze van des Geestes werking vloeiende is uit de wijze des bestaans; dus blies Jezus op hen, en zeide: ontvangt den Heiligen Geest, Joh. 20 : 22, waarom de buitengewone werking des Geestes vergeleken wordt bij een geweldig gedrevenen wind, die het huis vervulde, Hand. 2 : 2; dus kreeg ook Ezechiël last, om tot den Geest te profeteeren, Ezech. 37 : 9, zeggende: gij Geest! kom aan van de vier winden, en blaas in deze gedooden, en de kerk bad, Hoogl. 4 : 16, Ontwaak noordenwind, en kom gij zuidenwind, en doorwaai mijnen hof, dat zijne specerijen uitvloeien.

B. Nopens nu nader, hoe gepast hier de werkingen des Geestes in de wedergeboorte, bij de werkingen des winds in zijne kracht, in zijne vrijheid en onbegrijpelijkheid, kunnen worden overgebracht, het' is, de wind blaast waarheen hij wil enz., waarin wij beschouwen:

a. Hoe de kracht des winds in zijn blazen, zoodat men zijn geluid hoort, tot de werkingen des Geestes in de wedergeboorte kan worden overgebracht. De wind blaast, en men hoort zijn geluid, alzoo is een iegelijk, die uit den Geest geboren is.

1. De wind blaast; de kracht van de werkingen des Geestes in de wedergeboorte wordt bij het geblaas van den wind vergeleken, Joh. 20 : 22 en elders, om deze redenen:

a. Als de wind begint te waaien, begint alles te bewegen en levendig te worden, waar te voren stilte was; daar roeren en bewegen wolken, wateren, boomen enz., dus is het ook gelegen met de werkingen des Geestes; te voren is de mensch dood, hij trekt zich geen ding aan, ja, zijne uiterste gevaren wegen hem niet; hij is onbeweeglijk; maar de Geest werkende, komt er leven in, en krijgt hij gevoel, Ef. 2 : 1, 5, Ezech. 37 : 9, en Job 33 : 4, de adem des Almachtige heeft mij levend gemaakt.

b. De wind waaiende, zuivert en verkoelt de lucht; van kwade dampen reinigt hij, zoo ook de Geest van Christus; waar die komt werken, daar verdrijft Hij de booze bewegingen en begeerlijkheden, en reinigt de ziel van doode werken, om den levenden God te dienen, Hebr. 9: 14, en dat langs den weg van rechtvaardigmaking en heiligmaking, 1 Cor. 6 : 11, dit waart gij sommigen, maar gij zijt afgewasschen, maar gij zijt geheiligd, maar gij zijt gerechtvaardigd in

den naam des Heeren Jezus en door den Geest onzes Gods; dus verkwikt de Geest zulk eene ziel, tegen de zon der verdrukking en van Gods toorn, waarom de Geest de Trooster genoemd wordt, Joh. 14: 16.

c. De wind waiende, ontbindt de wolken, die gesloten waren, zoo dat zij regen voortbrengen, dus ook de Geest in de levendmaking van een mensch, plasregen van tranen, van berouw over zijnen vorigen weg, Jer. 9: 1, Och, dat mijn hoofd water ware! en mijne ooggen een springader van tranen en 'van droefheid naar God, 2 Cor. 7: 10, van geestelijke genadegaven, waardoor de ziel vruchtbaar wordt, Jes. 44: 3, 4, Ik zal water gieten op de dorstigen, en stroomen op het droge.

d. De wind waiende, verdrijft ook weder de wolken en den regen, volgens Spr. 25: 23, de noordenwind verdrijft den regen en brengt zonneschijn voort; zoo doet de Geest de duisternis opklaren, dat eertijds duister was, klaart op, Ef. 5: 8, Eertijds waart gij duisternis, maar nu zijt gij licht in den Heere, en de Zon der gerechtigheid gaat op, Mal. 4: 2.

e. De wind, als hij wat hard waait, werpt alles omver en terneder; zoo kan ook de Geest niet wederstaan worden, wanneer Hij op eene zaligmakende wijze werkt. O! de Geest werpt de hoogste en sterkste cederboomen neder, ja, alle hoogten en sterkten van opstand en rede-neeringen, 2 Cor. 10: 4, 5, want de wapenen onzes krijgs zijn niet vleeschelijk, maar krachtig door God, tot nederwerping der sterkten, dewijl wij de overleggingen terneder werpen, en alle hoogte, die zich verheft tegen de kennis Gods, en alle gedachte gevangen leiden tot de gehoorzaamheid van Christus; ziet ook Hebr. 4: 12.

f. Eindelijk, de wind drijft alles voort, zelfs zware schepen tegen stroom, bijzonder als zij eenen passaatwind aantreffen; zoo ook de Geest zet voort, de logste lichamen, hoe bezwaard ook met verdorvenheden in het hart, en met moeilijkheden in de wereld, door beroepen als anderszins, en dat tegen een stroom, zelfs van vijanden in zijn huis, en in het hart, en naar buiten; en Jes. 35: 3, 4, versterkt de slappe handen en stelt de struikelende knieën vast. Zegt den onbedachtzamen van harte: weest sterk, en Jes. 40: 29-31, Hij geeft den moeden kracht, en Hij vermenigvuldigt de sterkte dien, die geene krachten heeft. De jongen zullen moede en mat worden, en de jongelingen zullen gewisselijk vallen; maar die den Heere verwachten, zullen de kracht vernieuwen, zoo ook Hoogl. 8: 6, 7, de liefde is sterk als de dood, de ijver is hard als het graf; hare kolen zijn vurige kolen, vlammen des Heeren, enz.

2. Deze wind blaast zoo, dat men zijn geluid hoort: en men hoort zijn geluid; zulks behoeft niet bewezen in de werking des winds, maar zoo is het ook, waar de Geest krachtig werkt; door het geluid, dat er gehoord wordt, is te verstaan:

a. Het donderend geluid van de prediking der wet; welke de Geest gebruikt, om de wereld te overtuigen van zonde, gerechtigheid en

oordeel, Joh. 16:8, door wier stem aan het hart, de ziel gedreven wordt naar het einde der wet, Christus, Rom. 10: 4.

b. Het liefelijk geluid des Evangelies, met den Geest daaronder ; dus is er geen geloof dan uit het gehoor, en het gehoor is uit het Woord Gods, Rom. 10 : 17, want hoe zullen zij gelooven van welken zij niet gehoord hebben, vs. 14, deze stem des Geestes onder de prediking des Evangelies, dit geluid gaat over de geheele aarde, tot aan het einde der wereld, vs. 18.

c. Eindelijk, het geluid van menschen, waarin de Geest langs het Woord werkt. O! wat zulk eene ziel van hare gevaren ziet, kan niet verborgen blijven, dat moet den mond wel eens uit; dat klagen en radeloos kermen, wat zullen wij doen, mannen broeders ? Hand. 2: 37. Wat moet ik doen? hfdst. 16 : 30. O! zou dat geen geluid geven, als een oude, vaste boom omvergehaald en ontworteld wordt? Dat kraakt menigmaal, dat er een huis en eene stad van gewaagt; en denkt gij, dat het minder geluid geeft, als een oude, vastgewortelde zondaar valt? Ja, dat zulk eene ziel vindt, als Jezus Zichzelfen aan haar openbaart, en haar gegeven wordt in Christus te gelooven, dat kan zij niet zwijgen. David zegt, Ps. 66 : 16, Komt, hoort toe allen, gij, die God vreest, en ik zal vertellen wat Hij aan mijne ziel 'gedaan heeft; zulken spreekt de taal Kanaäns, die toch de allergeleerdste, die genadeloos is, niet verstaat, ja voor dwaasheid houdt; ja, zulke schreeuwt het wel eens uit, wat God aan hem doet, met Paulus, 1 Tim. 1: 16, Mij, den allergrootste der zondaren, is genade bewezen, en Luk. 1 : 49, Groote dingen heeft aan mij gedaan Hij, Die machtig is, en heilig is zijn naam; dan worden de tongen der stamelenden vaardig, om bescheidenlijk te spreken., Jes. 32 : 4, en verkondigen Gods deugden, die hen geroepen heeft uit de duisternis tot zijn wonderbaar licht, 1 Petr. 2 : 9; dus was het geluid des Geestes, Hand. 2 : 4, zij verkondigden daar de groote werken Gods, en spraken, zooals de Geest hun gaf uit te spreken.

b. Hoe de vrijheid van de werking des winds in zijn blazen tot de vrije werking des Geestes in de wedergeboorte kan' worden overgebracht: de wind blaast waarheen hij wil, alzoo is een iegelijk, die uit den Geest geboren is.

1. Eigenlijk heeft de wind geen wil, want hij is in Gods hand. God brengt hem voort uit zijne schatkarneren, Ps. 135 : 7; de menschen zeiden, Matth. 8: 27, Wie is Deze, dat ook de winden Hem gehoorzaam zijn? Zoo is de verdiende Geest van Christus in des Heeren hand, de zeven Geesten zijn in Christus' hand, zooals blijkt uit den brief aan de gemeente van Sardis, Openb. 3:1.

2. Maar oneigenlijk kan men zeggen, de wind blaast waarheen hij wil, met betrekking tot den mensch, die er niets toe doen kan, om hem voort te brengen, ook als hij waait, dat niemand hem wederstaan kan; dus ontfermt Zich de Heere diens Hij wil, en Hij verhardt dien Hij wil, Rom. 9 : 18, zoodat het maar uitdrukken wil, de vrije werkingen des winds, en ook des Geestes in de ziel; derhalve:

a. De wind blaast waarheen hij wil, met opzicht tot de wijze, op welke hij waait, dan eens recht door, dan eens van boven naar beneden, dan eens van beneden naar boven, dan eens als een draaiwind, dan eens uit het oosten, dan westen, dan zuiden, dan noorden; de wind is vrij, zoo is het ook gelegen met de werking des Geestes, allen worden niet op eene en dezelfde wijze bewerkt in de wedergeboorte, dus staat er 1 Cor. 12 : 11, doch deze dingen werkt een en dezelfde Geest, deelende een iegelijk in het bijzonder, **gelijkerwijs Hij wil.**

†. Sommigen wederbaart de Geest zeer schielijk en onverwacht, zoodat zij er niet eens om dachten, of het zochten, gelijk Zachéus, Luk. 19 : 2-10, de stokbewaarder, Hand. 16 : 27-31. Lydia's hart werd maar geopend, vs. 14. Paulus was drie dagen in de angsten der wedergeboorte, Hand. 9. Dit gebeurt nog wel, dat menschen uit nieuwsgierigheid, of uit een ander verkeerd einde. in de kerk gaan. of deze en gene genademiddelen bijwonen, en dat God hen in' het hart grijpt, zonder dat die ziel daarom dacht of dat zocht, dus scherpt Jezus' zijne pijlen nog wel eens, opdat ze treffen, Ps. 45 : 6, zoodat zulkeen met Hagar uitroepen moet: O! Gii God des aanzien, heb ik ook gezien naar dien, die mij aanziet, Gen. 16 : 13, en daar wel eens een teeken opricht.

††. Anderen verandert de Heilige Geest op eene zeer langzame wijze, die overtuigd worden onder het Woord, en jaar en dag daarmede heengaan, die in het eerst wel eenigen spoed schenen te maken, maar daar het dagen zonder getal zoo mede blijft zitten; sommigen van die worden weleens verleid; zoodat zij voor een tijd weer bij den grooten hoop raken, de wereld een groot eind weer in; en die onder een ernstig middel wel eens opnieuw beroerd worden, en daar weder gebracht worden, waar zij te voren stonden, en daar het echter alweer niet mede doorbreekt; dezulken staan menigmaal als aan de poort, en zij kunnen niet ingaan, dat besluit des harten missen zij, om alles te' verzaken, en om door de poort Christus in te gaan in de stad, Openb. 22 : 14; hier behoort die plaats Jes. 37 : 3, dat de kinderen zijn gekomen tot aan de geboorte, en daar is geene kracht om te baren, uit die komen sommigen op het einde van hunnen weg met veel licht en klaarheid over, en hebben zij wat gehad te voren, het is een donker en ingewikkeld werk, en zij gaan dus al hunne dagen meest heen onder een geest der dienstbaarheid tot vreeze. Rom. 8 : 15, en hebben in hunne dagen niet veel blijdschap of verkwikking.

†††. Sommigen wederbaart de Heilige Geest op eene zeer nare wijze. God komt hun voor als een verterend vuur, al wat voor een goddelooze naar is in God, in zijn Woord, in de 'wet, en naar zijn zal in het oordeel en in de hel, 'dat doet God op hun hart komen, zij verwachten ook niet anders, dan eeuwig onder den gloed van Gods toorn te blijven; zoo ging het met die drie duizend zielen, Hand. 2, zij schreeuwden het uit, alle lust verging hun, zij werden verslagen in hunne harten. Hoe naar en bang had het de tollenaar, Luk. 18 : 13, 14,

hij ging al zuchtende langs de straat, hij sloeg op zijne borst, en stond van verre, om te toonen, hoe benauwd het hem van binnen was, en riep: O God, zijt mij, zondaar, genadig! Hoe benauwd was het Saulus, als hij een Paulus werd! Hand. 9; hij lag blind op de aarde, hij at noch dronk, men kan besluiten, die daarvan wat kent, wat daar van binnen is omgegaan; ziet het ook in een Heman, Ps. 88 : 16, die zegt: van der jeugd aan ben ik bedrukt en doodbrakende, ik draag uwe vervaarnissen, ik ben twijfelmoedig; als iemand maar iets kent van brakende te zijn tot den dood, die kan er iets van afnemen; eindelijk ziet eens, hoe 'het op het uiterste aankwam, en op den dood af was met den stokbewaarder, Hand. 16, waar de duivel nabij was, die hem raadde, om maar zijne handen aan zijn leven te slaan. Maar God bewaarde hem, Paulus kwam tot hem (als hij al een zwaard in zijne hand had) en riep: doe uzelfven geen kwaad. O menschen, die het somtijds zeer benauwd hebt, denkt toch hoeveel hooger het nog met sommige heiligen gegaan is, en denkt ook aan dat woord van Paulus, en doet uzelfven geen kwaad.

††††. Anderen wederbaart de Heilige Geest op eene zeer aangename en liefelijke wijze, als Zacchéus, Luk. 19 : 3-10, en verscheidene, die Jezus van hun beroep maar affriep, en die terstond zooveel heerlijkheid in Christus zagen, en zooveel liefde voor Hem kregen, dat zij terstond alles verlieten, en Jezus volgden. De Heere komt sommigen met zijne liefde voor; God zegt: Ik wil uw dood niet, daar is geen zondaar zoo groot, of mijne genade is nog grooter, en aanstonds, daar is een Middelaar, een Held, bij wien hulp is besteld, zulkeen raakt naar Christus toe, met zooveel licht en kracht, en is er zoo over verblijd, en moet telkens 'over dat nieuwe wonder uitroepen en duizendmalen zeggen: Heere, ik heb aan U niet gedacht, ik heb er U niet om gezocht, hebt Gij naar zulkeen omgezien? Komt Gij uwe genade, uwe eeuwige liefde verheerlijken aan zulkeen? Die ziel zinkt weg in haar eigen niet en onwaardigheid, en leeft in het prijzen van den Allerhoogste. O vrienden! die hier wat van hebt, geniet het goede, ten dage dat het u gebeuren mag.

†††††. Sommigen wederbaart de Heilige Geest op eene stille en bedaarde wijze, zonder veel droefheid of blijdschap, door eene inlichting in 'de goddelijke waarheden, waarbij zij alles gelooven, wat God van 's menschen stand van nature getuigt, 'en ook hetgeen God van zijnen Zoon getuigt, dat in Hem het leven is, alles met betrekking op Zichzelfven; deze wijze van werking des Geestes vinden wij 1 Petr. 1: 22, Hebbende dan uwe zielen gereinigt in de gehoorzaamheid der waarheid door den Geest. Dezulken gelooven, wat de Bijbel zegt, dat zij zoo ellendig buiten God en Christus zijn; dat er 'een Middelaar is; zij zien ook dat zij Hem niet kennen, en echter zoo noodig hebben, 'daarom roepen zij om de openbaring van Christus, zooals Hij niet aan de wereld, maar aan zijn volk 'sich openbaart, Joh. 14 : 22; zij zien het oneindig geluk, dat Gods volk heeft, en schatten arme 'vromen hooger dan een koning van de aarde, en zoo

raken die zielen somtijds zoo stil kiezende, en de hand leggende op dat getuigenis Gods, ja weleens, (als het ware) ongemerkt vast aan Christus, dat zij uit de verandering in hun hart, in hunne gestalte, in hun bidden, van achteren de vernieuwing van hun hart weleens met verwondering opmaken kunnen.

†††††. Eindelijk, anderen wederbaart de Heilige Geest onder vele verwisselingen van gestalten, door vallen en opstaan, langs veel strijden en overwinnen; dan eens onder, dan eens boven; dan eens geloovig, dan eens ongeloovig; zeer verblijd, of zeer bedroefd; dan eens in zware diepten neêrgezonden, dan wederom (als David) gemoedigd om met God te springen over een mnur, en te loopen door eene bende, Ps. 18 : 30, dan eens zeer verschrikt voor de minste tegenheid, en dan wederom met David uitroepende, Ps. 27 : 1, De Heere is mijn licht en mijn heil, voor wien zou ik vreezen? Dezulken kennen wat van de zegeningen van Gerizim, en van de vloeken van Ebal; wanneer dezulken hunne sukkeljaren door zijn, dan kunnen zij zingen van de wegen des Heeren, als Ps. 138 : 5, en kunnen anderen zeer nattig zijn, krijgen wel eens iets van de tong der geleerden, om met den moede een woord ter rechter'tijd te spreken, als van den Heere Jezus getuigd wordt, Jes. 50 : 4, ziet, hoe vrij de 'Geest is in de wijze van zijne werkingen !

b. De wind blaast waarheen hij wil, met opzicht tot de mate van zijn waaien; dan eens een zachte wind, en dan eens een storm, zoo, dat er veel nederpeworpen wordt, en 'dan eens als het suizen van eene zachte stilte, zoo is ook de Geest in zijne werkingen in dit opzicht vrij; dan is het als een storm, (als Hand. 2) wanneer er duizenden onder eene predikatie van Petrus, uit hun hoogen en trotsehen natuurstaat vielen, en hfdst. 4: 4 leest men, dat het getal der mannen, die geloofden, (onder den tegenstand der leeraren van dien tijd) wies tot omtrent vijfduizend; dan is het wederom gemeen, hier en daar een enkele, en dan schijnt het wederom stil te zijn, alsof de Geest er niet was. Maar ook met betrekking tot die genade ontvangen, daar is de Geest vrij in de mate der genade; de een krijgt meerder gewicht van genade dan de ander, meer mate van onderscheiden licht, of meer gewicht van nederigheid, of meer kracht tegen zonden, of meer klaarheid in het Evangelie, of meer hebbelijkheid, om door eenen gewonen invloed gebruik te maken van den Heere Jezus, gelijk men in het natuurlijke zegt, dat het eene kind in zijne geboorte grooter ter wereld komt, meer mede brengt dan het andere; elk ontvangt naar de mate der genade, die hem bescheiden is.

c. De wind blaast waarheen hij wil, met opzicht tot den tijd van zijn waaien, hetzij des morgens, des middags of des avonds; zoo is het ook met een iegelijk, die uit den Geest geboren is.

†. Somtijds werkt de Geest in den morgenstond van des menschen leeftijd: wij lezen van sommigen van den buik af, en zeer jong; als Johannes de Dooper, Luk. 1: 41, 42. Jakob, Gen. 25: 23, vergeleken met Rom. 9: 11. Jeremia, Jer. 1 : 5. Obadja, de hofmeester van Achab,

1 Kon. 18: 12. Hij zegt: Ik uw knecht, vrees den Heere van mijne jonkheid af. Tim. 3:16, Die van kindsheid af de Heilige Schriften 'geweten heeft, die hem wijs kunnen maken tot zaligheid door het geloof, hetwelk in Christus Jezus is. Ook Salomo, 2 Kron. 1 : 8-12. Het kind van Jerobeam, 2 Kon. 14: 13. Het kind van David, 2 Sam. 12. Vraagt men, hoe kan een kind, dat geen verstand noch geloof kan oefenen, dit genadewerk hebben? Evenals de consciencie daarin ligt, als Gods wet daarin ligt, als de verdorvenheid daarin ligt, schoon dat kind dit alles niet toonen kan, ais daarna, zoo ligt er ook het genadewerk in, en dat vertoont het dikwijls ook eerst daarna.

††. Doorgaans werkt de Geest met zijne wederbarende genade in de jaren van onderscheid, dat is doorgaans des menschen dag, de jongelingschap, gelijk Paulus, Hand. 9, en Onésimus was ook een jongeling, als hij door middel van Paulus bekeerd werd. Johannes schreef ook in zijn eersten zendbrief, hfdst. 2, aan jongelingen. Dan blinkt wel het genadewerk des te **klaarder** uit, en is meer tot verheerlijking van God, wanneer dezulken in den vollen gang van hunne driften zijn; en als de wereld en hetgeen zij belooft, het heerlijkst bij hen wordt; dan staan dezulken als op een tweesprong, en dan is het Gods tijd, die grijpt hen in het hart, doet hun de groote keus en stap doen, en wordt hun te sterk; en zoo geven zij de eerstelingen van hunne jeugd, het beste van hunnen tijd aan God over. Dit vermaant Salomo zeer nadrukkelijk, Pred. 12 : 1—8, Gedenkt aan uwen Schepper in de dagen uwer jongelingschap, eer dat de kwade dagen komen, en de jaren naderen, daar in het vervolg van gesproken wordt noodig na te lezen. De Heere eischte onder den ouden godsdienst, ook' het frissche, jeugdige en beste; dat zonder gebrek was, op; het komt God ook toe.

†††. Ook doet het de Geest wel in de mannelijke jaren, als Zachéus, Luk. 19 : 3-10 ; Mattheus, Matth. 9 : 9; Lydia, Hand. 16:14. De stokbewaarder, vs 34, ook verscheidenen, die Jezus van hun beroep tot Zich riep, en die Hem volgden.

††††. Eindelijk werkt de Geest ook wel, (doch het allerzeldzaamste) in den avond van des menschen leeftijd, den ouderdom, dat is, ter elfder ure ; gelijk Abraham, als hij vijfenzeventig jaren oud was, Gen. 12. Sara was ook al bedaad, en Manasse, 2 Kron. 33. Nog is er een voorbeeld in den Bijbel, dat het op een doodbed, of op het allerlaatst van iemands leven, geschieden kan, in den moordenaar aan het kruis, Luk. 23 : 40-43, doch dit is maar één. Jezus aan het kruis moest de kracht van zijn lijden en gehoorzaamheid daar nog toonen voor het oog van allen, ten bewijze dat Hij de ware Messias en de Heere der heerlijkheid was, dien zij kruisigden. Vrienden, daar is maar één voorbeeld, opdat niemand' zorgeloos zou worden, om het op een doodbed te laten aankomen; en echter is dat ééne voorbeeld noodig, omdat, als een mensch op *het doodbed ontwaakt, dat hij dan aan de zijde Gods werkzaam' en hopende mocht worden orn daaraan te houden; maar wie weet of het geschiedt, en hoe weinig het

geschiedt? Want wat kan een mensch, niet wel op een ziekbéd wezenlijk werk met zichzelf schijnen te hebben; en als hij opkomt, gaat hij zijn vorigen weg weer in, of wordt nog erger; wat zal men daarvan dan zeggen? Was hij heengegaan, men had het beste besloten. Opmerkelijk zijn ons hier de verscheidene tijden van de roeping. Jezus zegt, Joh. 9: 9, dat er twaalf uren in een dag zijn, en de roeping geschiedde alleen ten derde, zesde, negende en elfder ure. O! wie zal zeggen of het te twaalf uren niet te laat is?

d. De wind blaast ook waarheen hij wil, met opzicht tot de plaatsen, die hij bewaait, en waar hij zijne werkingen al doet.

†. Met betrekking tot het gemeen, voor dezen waaide deze wind des Geestes in het oosten, als Hand. 2. Nu wederom is deze wind in ons westerdeel der wereld, zoodat het geluid van den wind des Geestes elders zoo niet gehoord wordt. Gelijk de Heere het doet regenen over de eene stad, en niet over de andere, Amos 4, zoo blaast ook deze wind over de eene landstreek, stad, dorp, huis, of bijzonder mensch, en niet over de anderen; voor dezen blies deze wind alleen in Judea, en was in dien hoek besloten; nu heeft hij een wijder begrip, dit komt van de vrijheid des Geestes, Die blaast waarheen Hij wil. Dus is het gelegen met elk in het bijzonder; twee liggen er op één bed, of malen er in éénen molen, de een wordt aangenomen, en de ander verlaten, Matth. 23 : 41; twee zitten naast elkander, de een wordt geraakt onder het Woord, en onder hetzelfde Woord wordt de ander verhard, en is het Woord hem eene reuk des doods ten doode, 2 Cor. 2 : 16; en Rom. 9 : 19, Hij ontfermt Zich diens Hij wil, en Hij verhardt dien Hij wil.

††. Met betrekking tot de bijzondere plaatsen, daar God sommigen wederbaart; God had de bekeering van Manasse besloten, maar ook tegelijk, dat hij in de banden en gevangenis zou zijn, 2 Kron. 33. Eliza werd op 'het veld veranderd, als Elia hem zijn mantel toewierp, en hij volgde Elia na, 1 Kon. 19. Zacchæus werd veranderd op een boom, Luk. 19 : 4. Mattheus in zijn tolhuis, Matth. 9 : 9. De discipelen op het strand, als zij bezig waren hunne netten te drogen of te vermaken, Joh. 1. Die drieduizend zielen moesten uit allerlei gewesten te Jeruzalem komen, Hand. 2. De Moorman op zijn wagen zittende, hfdst. 8. Lydia woonde te Thyatira, en moest te Filippi komen, om onder het prediken van Paulus te zijn, hfdst. 16. En zeer nadrukkelijk is het geval van Onésimus; die was te Rome niet, en om daar te komen en bekeerd te worden onder den dienst van Paulus, zoo moest hij eerst tot dieverij vervallen, Filemon vs 18. Zoo heeft de Heere ook de plaatsen bepaald, en brengt door zijne hand menschen daar, waar zij naar den eeuwigen raad wedergeboren moeten worden.

1. De wind blaast ook waarheen hij wil, met opzicht tot de tweede of middelloorzaken, want de wind werpt niet altijd onmiddellijk iets neder, maar werpt wel eens met het een het ander neder; dus gebruikt de Heilige Geest meest tweede oorzaken, welke Hij wil. Om trent sommigen gebruikt de Heilige Geest vele tegenspoeden, of

ziekten, of zware ongevallen, of wel eens wonderbare reddeningen daaruit; ook veel voorspoed en zegeningen. O! het is evenveel wat het is, als er de Geest van overtuiging maar onder komt. De gewone middelloorzaken in een welgestelden kerkstaat, zijn allermeeest Gods getrouwe knechten, leeraars, gezanten van Christus, die zichzelf in Christus' belangen ingeschoten hebben, en die dus toonen hun toelief te zijn, om den hemel te planten en de aarde te gronden, Jes. 51: 16, het koninkrijk van Christus te bouwen. Die drieduizend zielen, Hand. 2, werden bekeerd onder Petrus' predikatie aangaande Christus' lijden, dood, opstanding en hemelvaart; Cornelius en de zijnen onder Petrus aan zijn huis, Hand. 10. De Moorman, door het lezen van Jes. 53, als blijkt Hand. 8. Van den grooten Junius staat aangeteekend, dat hij bekeerd is door het lezen van Joh. 1. Augustinus werd overtuigd door het zingen in de kerk te Milaan, en bekeerd door het lezen van Rom. 13 : 12, De nacht is voorbijgegaan, en de dag is nabij gekomen. Laat ons dan afleggen de werken der duisternis, en aandoen de wapenen des lichts. O, vrienden! mocht elk zuchten om die vrije werkingen des Geestes, tot wederbaring van zijne ziel, dat God voor hem ook nog een tijd, eene plaats en een middel beschikt! O, het gebed is er bij bevolen.

c. Beschouwen wij eindelijk nog, hoe de onbegrijpelijkheid van den weg des winds, tot de onbegrijpelijke werkingen des Heiligen Geestes in de wedergeboorte kan worden overgebracht, en gij weet niet vanwaar hij komt, of waar hij heengaat, alzoo is het met een iegelijk, die uit den Geest geboren is.

1. Gij weet niet vanwaar hij komt; versta daardoor de juiste plaats, waar de wind zijn oorsprong 'heeft,' waar hij begint te blazen of zich te verheffen; sommige wijsgeeren meenen den oorsprong des winds uitgevonden te hebben, maar Salomo zegt ons, Pred. 11 : 5, dat zij het niet weten; gij weet niet, welke de weg des winds is, alzoo is het nu met een iegelijk, die uit den Geest geboren is.

a. Dit leert den mensch laag te zijn, in het naspeuren van het eerste begin van de zaligmakende genade des Geestes, want is het zaak dat er in de natuur zulke verborgenheden zijn, zoo moet men niet al te nauwkeurig zijn om in de nrke Gods in te zien; men mocht het zich beklagen, en langs dien weg verduistering over zichzelf veroorzaken.

b. Zoo ligt hierin, dat een mensch doorgaans niet wel weten kan den tijd, dat hij het eerste leven ontvangen heeft; men kan zeer bezwaarlijk ondefkennen, waartoe bereidende wegen Gods ter wederbaring eindigen, en waar het werk des Geestes van Christus op eene zaligmakende wijze begint. Nadrukkelijk is hier Jezus' woord, Mark. 4:26, 27. Alzoo is het koninkrijk Gods, gelijk of een mensch het zaad in de aarde wierp, en voorts sloop, en opstond, en dat het zaad uitsproot, en opwies, en dat hij niet wist hoe. Deze dingen zijn onderscheiden van het weten, wanneer men zich blijkbaar aan den Heere Jezus overgeeft, wanneer men met eenige bewustheid geloof oefent, dit

laatste te weten, daar heeft elk naar te staan, en daarnaar zoekt een oprechte, die waagt het niet gaarne op het onzekere.

2. Maar gij weet ook niet waar hij heengaat, of hoeverre hij zich uitstrekt, of waar hij zijne werkingen eindigen zal, alzoo (zegt Jezus) is het met een iegelijk die uit den Geest geboren is. Versta hierdoor, dat niemand den weg des Geestes vooruit weet; niemand weet, hoe en waarheen, en door wat middelen, of door wat donkere of klare wegen, of tot wat werk, of tot wat hoogte van heiligmaking de Geest hem leiden zal. De groote Luther dacht weinig dat zijn ijver tegen de aflaten ten laatste den paus zijne kroon zou hebben afgeblazen; en daartoe blies de wind des Geestes echter in zijn hart, hij wist het einde van het werk Gods in hem niet.; en zoo is het nog. O! die de Heere hunne voeten eens vastzet, en die God in zijne liefde voorkomt, en voor wie Hij de schatkamers van zijne algenoegzaamheid eens opent, die zeggen ook: O! had ik dat ooit gedacht, dat God dit aan zulk een als ik ben, doen zou! Ja, vanouds is het niet gehoord, wat God doen wil aan dien, die op Hem wacht, Jes. 64: 4, en nog ziet gij het einde niet, gij weet niet waar de Geest u nog leiden zal. Jezus zeide eens, Joh. 1 : 51, Gij zult grooter dingen zien dan deze.

C. Nopende eindelijk, welk het oogmerk van den Heere Jezus is, in Nikodemus met deze gelijkenis te antwoorden.

a. Nikodemus, een leeraar in Israël, wilde dit werk des Geestes in de ziel niet gelooven; zijn verstand des vleesches kwam er tegen op, omdat hij het niet volkomen begreep, daarop toont de Heere Jezus aan hem, dat er zaken in de natuur zijn, die men niet volkomen begrijpt, en echter gelooft, als bijvoorbeeld: de wind, men weet niet van waar hij komt, of waar hij heengaat, en echter gelooft men aan een wind.

b. Ja maar, zal Nikodemus zeggen, de wind blaast en men hoort zijn geluid, men ziet de uitwerking voor zijne oogen, en daarom moet men die gelooven, al kan men het niet begrijpen, alzoo (zegt Jezus) is het ook met de geboorte uit den Geest, die ooren heeft om te hooren, die hoort het geluid ook, en die oogen heeft om te zien, die ziet de uitwerkingen in zichzelf en anderen. Jezus wil zeggen: waarom gelooft gij nu zoo wel niet de kracht des Geestes tot wederbaring van een mensch, als gij aan den wind en zijne kracht gelooft?

c. Eindelijk en ten laatste, om ons met Nikodemus' voorbeeld te leeren, hoe zeer des menschen vleeschelijk verstand in den weg is, bijzonder in de dingen, die des Geestes zijn, en die hij niet verstaat, en daar hij echter het allerhoovaardigste in is, want, omdat hij het niet begrijpt, daarom spreekt hij het tegen. O! het is een waarachtig woord van Paulus, 1 Cor. 1: 21, Want, nademaal in de wijsheid Gods, de wereld God niet heeft gekend door hare wijsheid, zoo heeft het Gode behaagd, door de dwaasheid der prediking zalig te maken, die gelooven, dat is, die dwaas worden om wijs te worden, die hun verstand gevangen geven, alleen die gelooven; ja dien alleen wordt het gegeven, opdat zij kunnen gelooven.

TOEPASSING.

A. Vrienden, kunt gij niet zien dat deze waarheid niet gemeen is, dat het op kosten van zijne ziel is, deze werkingen des Geestes ter wederbaring, niet deelachtig te zijn? Kunt gij niet zien dat het werk groot is, dat voor uw dood nog aan u geschieden moet, en dat uw tijd kort is? Uw tijd is niet morgen, maar heden, en is het bij sommigen niet wel ter elfder ure, en mogelijk later? O! De nacht 'komt, is het geen tijd om ernstig te beginnen te roepen?

a. Wilt gij nog eens eenige dingen zien, waaraan een mensch weten kan, dat hij onwedergeboren is naar den Bijbel?

1. Die menschen zijn niet geboren uit den Geest, die spotten met dit genadewerk, of die er laag op vallen, die er een inwendigen afkeer van hebben, die het houden in hunne blindheid voor naargeestigheid en zwaarmoedig leven. O! God zal de spotters bespotten, als hunne vrees komt als eene verwoesting, en hun verderf aankomt als een wervelwind, dan zal God lachen in hun verderf, Spr. 1: 26, 27.

2. Die Gods volk haten of niet liefhebben, dat is een klaar ken-teeken van tot het zaad der slang te behooren; 1 Joh. 4: 20, Indien iemand zegt: ik heb God lief, en haat zijnen broeder, die is een leugenaar; want die zijn broeder niet liefheeft, dien hij gezien heeft, hoe kan hij God liefhebben, dien hij niet gezien heeft? Want, staat er 1 Joh. 5: 1, Een ijgelijk, die liefheeft dengene, die geboren heeft, die heeft ook lief dengene, die uit Hem geboren is. Die smaadnamen op dat volk leggen, die wel weten, dat dit arm ellendig volk hun volk niet is; en inderdaad, het is een arm en zeer ellendig volk, en zij hebben menigmaal zooveel te stellen met eene overgeblevene kracht van verdorvenheid, en zijn nog veel ellendiger in hunne oogen dan zij in uwe oogen zijn, en dat volk moest echter uw volk zijn.

3. Die in de zonden en in de wereld met hun hart leven, zonder ooit daarvan gescheiden te zijn, wat hebt gij klaarder bewijs noodig? Dat is de staat, waaruit Gods volk geroepen wordt, Johannes zegt, 1 Joh. 2: 15, Dat die de wereld liefheeft, de liefde des Vaders is niet in hem. Is nu de wedergeboorte eene omwending en verandering van hart en staat? Zoo zijt gij immers niet wedergeboren, want gij leeft er in, of wordt gij 'oud en onbekwaam, zoo blijft uw hart daarin, en de wereld verlaat u.

4. Eindelijk, die nooit ware ontdekking des Geestes hebben gehad van hunne zonden, en gemis van God en Christus, dien het Evangelie bedekt is, want dat opent God in meer of mindere mate aan zijne kinderen, en daarvan krijgen zij ruimte; en Paulus zegt, 2 Cor. 4: 3, Indien ons Evangelie bedekt is, zoo is het bedekt in degenen, die verloren gaan. Al heeft iemand van zijne jeugd af nog zoo zedig, burgerlijk en godsdienstig geleefd, hartveranderde genade is nog wat anders.

b. Of er iemand vraagde, waar weet ik aan of ik het van jongs af niet gehad heb, en wedergeboren ben?